

MINISTRICA KULTURE
U GLOBUSU PRVI
PUT OTKRIVA VELIKE
INVESTICIJE U
KULTURI I PLANOVE
ZA 2015. GODINU

Andrea Zlatar Violić

Otvaram Muzej Oluje u Kninu. Vraćam umirovljenike u kulturni život. Ali najvažnije je da počinjemo ulagati milijune u publiku: autobusima ćemo dovoziti ljude na predstave u HNK...

RAZGOVARALA MIRJANA DUGANDŽIJA
SNIMIO BORIS ŠTAJDUHAR

S ministricom kulture Andreom Zlatar Violić našla sam se u nedjelju, kad su prve svijeće na adventskim vjenčićima na stolovima Ministarstva kulture već dogorjele. To je bio jedini znak da se blagdani približavaju, jer Zagrepčani su brojili 21 dan sipljive kiše, a ministrica Zlatar, moja kolegica s grupe I. godine, bila je u punom pogonu. Prepuna energije. Iako, tek se vratila sa sajma knjiga Sa(n)jam knjige u Puli gdje se osim s direktoricom Magdalenom Vodopijom susrela i s predsjednikom Josipovićem. I naravno, brdom knjiga. Najdulje se zadržala pred onim što namanje poznaje, stripovima, odnosno grafičkim novelama, pa je dvije i kupila, Ninu Bunjevac i Ivanu Pipal, i platila – kešom. Zaključila je da je usprkos tome što je Zgrada branitelja u lošem stanju (o njejoj obnovi također se razgovara) ovogodišnja fenomenalna "scenografija" sve to prikrila.

■ **S obzirom da će ovaj razgovor biti uglavnom o projektima koji će biti završeni 2015., financirani uglavnom od EU... kako se financira pulski sajam?**

- Sajam knjiga u Puli obrazac je financiranja iz većeg broja izvora. Tu su Grad Pula, Istarska županija, Ministarstvo kulture, dugogodišnji sponzori. Posebne programe financiraju i kulturni instituti zemalja koje sudjeluju u programima. Ove su godine to bili austrijski i francuski partneri. Ono što je jedan od paradoksa hrvatske kulture je činjenica da u Puli sajam obilježava dvadesetogodišnjicu rada, a izdavačka djelatnost u toj regiji zamire. Ministarstvo kulture je napredovalo u pregovorima s Ministarstvom financija koje je dalo podršku da se putem HBOR-a pokrenu kreditne linije za izdavače, čime bi se ta djelatnost gospodarski potaknula. Sami sajmovi nemaju odgovarajuće fondove na razini EU.

■ **Zašto?**

- Programska djelatnost Europskih fondova je u programu Kreativna Europa, koje ima četiri kategorije financiranja: književni prijevodi, platforme, mreže i projekti suradnje. Sajmovi nisu kategorija koja bi se mogla zasebno financirati, eventualno neki dio programa, uz

» obaveznu suradnju s minimalno dva partnera iz drugih europskih zemalja.

■ Što onda Europska unija može financirati?

- Sada su nam, kao članici EU, dostupni tzv. strukturni fondovi, a za nas su najvažniji Europski fond za regionalni razvoj i Europski socijalni fond. Jedan od nama najvažnijih ciljeva je revitalizacije kulturne baštine s izrazitim razvojnim potencijalima, primarno turizma, a zatim gospodarstva i društva u cjelini. Npr., ako se ide u obnovu pulske Arene, o čemu upravo razgovaramo, onda to nije zato da bi se nju samo konzerviralo kao spomenik antičke kulture, već obnovljena Arena mora proizvesti dodanu vrijednost za ukupan razvoj grada Pule i regije, te značajnu samoodrživost ukupne kulturne baštine. U Varaždinu je spreman projekt obnove sinagoge koja više nije u svojoj izvornoj funkciji, a novim projektom pretvorit će se u multimedijalni centar.

■ Sredstva su osigurana?

- Ministarstvo kulture svojim je angažmanom za razdoblje do 2020. u okviru Fonda za regionalni razvoj osiguralo nešto više od 128 milijuna eura, što je preko milijardu kuna. Jednostavnom računom, to je na godišnjoj razini više od 150 milijuna kuna. Ako znamo da je naš godišnji proračun za obnovu kulturne baštine 60 milijuna kuna, to znači da svake godine triput više možemo povući iz EU fondova. Tome treba pridodati i nacionalno, gradsko i županijsko sufinanciranje pa je ta brojka u konačnici puno veća. Najpripremljeniji projekt za to je „Rikard Benčić“ u Rijeci, projekt obnove kompleksa industrijske baštine s nizom sadržaja (muzeji, knjižnica, dječja kuća). U travnju predviđamo raspis prvih javnih poziva za obnovu prve zgrade u tom kompleksu, zgradu Šećerane. Obično se gradonačelnici za tako velike projekte obnove teško odlučuju, teško je predvidjeti isplativost investicije. Na takvu vrstu ulaganja u kulturu često se gleda kao na "trošak". No, moramo naglasiti da ulaganje u kulturu nije trošak, nego investicija, jer se njime rješavaju mnogi drugi problemi: socijalni konflikti, nezaposlenost, osjećaj isključenosti, posebno za ranjive skupine. Mladi od 13, 14 godina do 20 godina, treća životna dob skupine su kojima treba posvetiti posebnu pažnju. Umirovljenici danas nisu što su nekad bili, oni su aktivna i zainteresirana skupina.

■ Ove se godine planira otvaranje nekoliko muzeja na nacionalnoj razini: Muzej sinjske alke, Muzej Apoksiomena, Muzej vučedolske kulture, Muzejski postav Oluja 1995. u okviru Kninskog muzeja u Kninu...

- To su dugogodišnji projekti kojima nisu bili dostupni prije spomenuti strukturni fondovi. Od nabrojanih projekata Muzej Vučedolske kulture dio je projekta Vukovar – Vučedol – Ilok, koji je velikim dijelom financiran putem zajma Europske razvojne banke.

Svi ovi projekti će biti dovršeni već ove godine i pokazuju doseg održivosti nacionalnog proračuna.

Dva su projekta koja su po logici baštine zanimljiva. S jedne je strane Knin, koji 2015. godine obilježava dvadesetu godišnjicu akcije Oluje, i za koji ćemo ove godine izdvojiti 2-3 milijuna kuna za stalni muzejski postav Oluja 1995. S druge strane je Sinjska alka koja slavi 300 godina, i upisana je na UNESCO-ovu listu nematerijalne baštine. Sinjsku alku treba sagledavati izvan političkog konteksta, jer ne obilježavamo Sinjsku alku da bi se pokazalo tko je u kojem trenutku politički jači na sceni, nego zato što ona pripada našoj i svjetskoj tradicijskoj kulturi. U muzej Sinjske alke tijekom 2015. uložit ćemo 10 do 12 milijuna kuna koliko nedostaje za dovršetak projekta. Ostao je, naime, još stalni muzejski postav temeljen na novim, digitalnim tehnologijama.

■ Koliko Sinjska alka i taj muzej mogu pomoći u turističkom razvoju te regije?

- Sadašnji pokazatelji upućuju na veliki neiskorišteni potencijal. Broj turista koji dođu u Split, pa iz Splita otputuju u Sinj vrti se oko jedan posto i koncentriran je na nekoliko tjedana središnjeg dijela ljeta. Ono što treba biti funkcija novokoncipiranih muzeja je da bar desetak posto turista koji dođu u veće centre splitske županije posjete, naravno, i Sinj. Suradnja s Ministarstvom turizma i sustavom turističkih zajednica nam je od prioritetne važnosti. Primorsko-goranska županija nedavno je radila istraživanje o kulturnim navikama i potrebama svojih građana, na temelju kojih će se raditi strategija. Preko 70 posto

građana podupire ulaganje u kulturu, 70 posto ih želi kulturu, a na pitanje jeste li ikad otišli u neko drugo mjesto da biste pogledali neki kulturni događaj, 80 posto kaže – ne. I to je zabrinjavajući podatak. Za nas u ministarstvu to postavlja dva zadatka. Jedan je da potičemo kulturne programe, a drugo je da mijenjamo kulturne navike građana na način da u svoj život upišu one događaje koji pripadaju ne samo njihovom gradu nego cijeloj regiji. Ponovno bih se vratila na primjer Splita. Za razvoj Splita kao središta regije, jasno je da treba potaknuti i posjetitelje iz Šibenika, Zadra, Gospića da prate i kazališna i glazbena događanja. Naša je ideja da nacionalna kazališta budu vezana ne za jednu županiju, nego za tri do četiri županije koje gravitiraju najvećem centru. Kada bismo takav model financijski postavili, prelazeći fizičke granice između županija, tada se ni financiranje nacionalnih kulturnih institucija ne smatralo opterećenjem, nego bi bilo održivo.

■ To je prometejski zadatak. Promjena navika stanovništva nabolje, što je teško vjerovati, a ni kriza ne pomaže.

- Na sastancima s ravnateljima i intendantima, svi smo prepoznali da treba pojačati sredstva koja omogućuju cirkulaciju pojedinih predstava, a jednako tako i izložbi kada je riječ o muzejskoj djelatnosti. Na primjer, osječkom HNK-u gravitiraju i Požega i Slavonski Brod, a ne samo Vinkovci i Đakovo. Ništa ne možemo napraviti bez jedne verti-

kalne suradnje, od gradonačelnika i župana do Ministarstva jer mora postojati izrazita podrška na lokalnoj razini. Godinama smo gledali kako u zagrebački HNK češće dolaze autobusi iz Celja, Maribora i Ptuja nego iz hrvatskih županija.

Koji je jedini prepoznatljiv događaj na koji škole šalju autobuse? Interliber. Ove godine bilo je autobusa iz cijele sjeverozapadne Hrvatske, Slavonije, Bosne – nije ih bilo ni iz Zadra ni iz Splita. A oni su sada bliži od Vukovara i Osijeka, na tren oka su od Zagreba. To je pitanje kulturnih navika, i čini mi se da je možda bolje odreći se jedne izložbe godišnje, umjesto šest premijera imati ih pet, a tu jednu uložiti u izgradnju publike. Jer jedan od prioriteta kulture u Europi do 2020. godine je upravo izgradnja publike. Uzalud sva ulaganja ukoliko ne stvorimo nove generacije koje će tu kulturu konzumirati. Moramo stvoriti nove čitatelje, posjetitelje muzeja ili kina, poticati mlade glazbenike. Tijekom prošle godine u suradnji s HAVC-om digitalizirali smo dvadeset osam kino dvorana širom Hrvatske upravo kako bismo publiku vratili u kina.

■ Kad je predviđeno otvorenje Apoksiomena?

- Do ljeta. U sljedećoj godini izdvojit ćemo još dva milijuna kuna za muzejski postav. Bilo je dosta pitanja da li da se muzej realizira u nekom frekventnijem gradu poput Zadra ili Rijeke kojeg po županijskom principu pripada, ali je onda logikom "in situ", najbliže mjestu na kojem je pronađen, muzej smješten u Lošinj. Naravno da će trebati uložiti puno napora u promociju muzeja Apoksiomena u Lošinj nego u nekom drugom gradu, ali radi se doista o izuzetnom artefaktu, kojeg je samo tijekom izložbe u Louvreu vidjelo 2,5 milijuna posjetitelja. Od ožujka do lipnja bit će izložen u British Museumu, nakon toga vjerojatno u SAD-u. Svi ti muzeji u startu nude da u isto vrijeme posude neke svoje eksponate iz istoga razdoblja Muzeju u Lošinj.

■ Ovaj put smo nužno ostavili sa strane alternativnu kulturu, koja je na neki način zaštitni znak vašeg mandata.

- I alternativna, živa kultura puno će profitirati iz strukturnih fondova. U okviru europskog socijalnog fonda predvidjeli smo razvoj nekoliko velikih programa. Ruksak (pun) kulture za mlade baziran na našem pilot projektu bit će financiran s dva milijuna eura u okviru programa Garancija za mlade. Ruksak 54+ posebno će biti osmišljen za ljude treće životne dobi, kako na razini aktiviranja umjetnika koji bi provodili programe tako i na razvoju te publike. Za taj projekt alocirali smo pet milijuna eura. Dodatni impuls zapošljavanju dat ćemo kroz programe podrške socijalnom poduzetništvu umjetnika, također u značajnom iznosu od četiri milijuna eura, a za razvoj koncepta i funkcioniranje društveno-kulturnih centara daljnjih dvanaest milijuna eura. Za projekt razvoja neprofitnih radijskih stanica također u okviru ESF-a alocirano je pet milijuna eura. Tu su i programi koje ra-

MILIJARDU KUNA Iz Fonda za regionalni razvoj do 2020. godine osigurano je više od 128 milijuna eura. To je godišnje više od 150 milijuna kuna. Prvo se ide s projektom "Rikard Benčić" u Rijeci

zvijamo u suradnji sa Zakladom Kultura nova koji teže uključivanju marginaliziranih skupina u kulturne djelatnosti i financiranje njihovih programa, razvoju organizacija civilnog društva te razvoju interdisciplinarnih edukacijskih programa u kulturi u ukupnom iznosu od deset i pol milijuna eura. Živa kultura kao takva ima i velike mogućnosti financiranja kroz format programa Kreativna Europa.

■ Vaš komentar na 0,49 za kulturu.

- Sad smo otprilike na 0,52 posto. Proračun za kulturu za 2015. je povećan za 40 milijuna kuna plus predviđena sredstva iz EU fondova. Ove godine svjesno smo izrekli postotak od 0,49 posto državnog proračuna koji se odvaja za kulturu. Ne zato da bismo se žalili nego zato da napokon shvatimo realnost. Pad nije nastao preko noći, nego traje kontinuirano od 2008. I ne radi se o padu u apsolutnom iznosu, nego je rastao državni proračun, a proračun za kulturu ne.

■ Zakon o muzejima koji je u procesu donošenja – što će biti najkontroverznije?

- Zakon je liberalniji, nema kontroverzi, nastao je temeljem najšireg demokratskog izjašnjavanja muzejske struke. Akceptira suvremene muzejske prakse i intencije razvoja muzejske struke u svijetu pa, između ostaloga, omogućuje napredovanje u muzejskoj struci i freelancerima koji stvaraju nove umjetničke i izvedbene prakse, zakonski regulira danas uobičajenu mogućnost bavljenja gospodarskom aktivnošću radi stjecanja vlastitih prihoda, uvodi marketinške i PR zvanja u muzejsku struku i mogućnost njihova napredovanja, jer muzeji danas primjenjuju u radu najsuvremenije tehnologije i znanja te je normalno da novim strukama omogućimo napredovanje u muzejskoj djelatnosti. Djelatnosti koje unose promjene u upravljanju svim resursima muzeja. A to znači i razdvajanje funkcije ravnatelja od Upravnog,

KULTURNE NAVIKE Bolje se odreći jedne izložbe godišnje i ta sredstva uložiti u izgradnju publike. Prioritet kulture u Europi do 2020. godine upravo je izgradnja publike

a sada Muzejskog vijeća s jasno definiranim ovlastima.

■ Koliko EU projekata u kulturi ima Zagreb?

- Nažalost, u ovom trenutku niti jedan značajan. Sva industrijska baština koja ima potencijal da se pretvori u kulturne, društvene i socijalne centre, kao što je Paromlin, Gredelj i Badel - nije pripremljena na razini idejne dokumentacije. U kontaktu smo s relativno nedavno otvorenim uredom za EU projekte, međutim Zagreb zaostaje za, primjerice Šibenikom ili Rijekom.

■ Kakva je situacija s Medijskom strategijom?

- Medijski prostor nije pitanje jednog zakona. Radni materijal za medijsku strategiju treba preoblikovati zbog opsežnosti djelomično esejističkog i teorijskog diskursa koji nisu prikladni za efikasnu javnu raspravu. Pored toga, analiza medijske scene unutar tog radnog dokumenta u osnovi pisana je iz pozicije novinara i pada profesionalnih standarda i uvjeta rada te struke. Jasno je da prije otvaranja javne rasprave još moramo razgovarati s predstavnicima nakladnika i vlasnika što je posebno bilo vidljivo na ovogodišnjim 7. Danima elektroničkih medija. Što se tiče usuglašavanja s drugim ministarstvima, ovim radnim materijalima nedostaje akcijski plan koji zadire u zakonodavstvo, područje vezano uz telekomunikacije, elektroničke medije u cjelini, zakone o audiovizualnoj djelatnosti. Izrada akcijskog plana moguća je kada se postigne temeljna suglasnost resora – Ministarstva pomorstva, prometa i infrastrukture, Ministarstva pravosuđa, Ministarstva financija, Ministarstva gospodarstva itd. – jer je ciljani zadatak da se izradi usuglašeni „paket“ zakona, a ne da se rade parcijalne izmjene i dopune. Posebno je to važno za područje elektroničkih medija i digitalne industrije koja na globalnoj razini mijenja uvjete rada medija brže nego što su to u stanju pratiti zakonodavstva i najrazvijenijih zemalja EU. ☐

REVITALIZACIJA BAŠTINE Upravo razgovaramo o obnovi pulske Arene. No ne smijemo je samo konzervirati kao spomenik antičke kulture, već ona mora proizvesti i dodanu vrijednost za Pulu i regiju

